

СПОЉНОТРГОВИНСКА РАЗМЕНА ПИВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВА

Влаховић Бранислав¹, Пушкарић Антон²,
Кишгеци Јан³

Резиме

У раду је анализирана спољнотрговинска размена пива Републике Србије. Временски период истраживања јесте 2017-2021 година. Извоз пива из Републике Србије просечно је износио 141,2 милиона литара и имао је тенденцију умереног пораста по стопи од 1,7% годишње. Просечна вредност извоза износила је 55,8 милиона УС долара. Најзначајније извозно тржиште јесте Босна и Херцеговина на ком се просечно годишње реализовало 73,6 милиона литара, односно више од половине (52,1%) укупног извоза. Просечан увоз износио је 35,4 милиона литара и имао је знатно интензивнији пораст од извоза, по просечној годишњој стопи од 6,5%. Вредност увоза износила је 20,2 милиона УС долара. Највећи увоз реализује се из Словеније, просечно 12 милиона литара што, чини трећину укупног увоза. Република Србија остварује позитиван биланс спољнотрговинске размене пива.

Кључне речи: пиво, спољнотрговинска размена, извоз, увоз, Република Србија.

FOREIGN TRADE OF BEER IN THE REPUBLIC OF SERBIA – CURRENT SITUATION AND PROSPECTS

Vlahović Branislav¹, Puškarić Anton²,
Kišgeci Jan³

Summary

The paper analyzes the foreign trade of beer in the Republic of Serbia. Export of beer from the Republic of Serbia averaged 141.2 million liters and had a moderate increasing trend at a rate of 1,7% per annum. The average export value was 55.8 million US dollars. The most important export market was Bosnia and Herzegovina, where an average of 73.6 million liters was exported annually, accounting for more than half (52.1%) of the total export. Significant export markets were also Croatia, Montenegro, Hungary and Bulgaria. The average import was 35.4 million liters, with a much more pronounced increasing trend compared to the export, at an average annual rate of 6,5%. The value of import was 20.2 million US dollars. The Republic of Serbia achieves a positive foreign trade balance. In order to increase competitiveness, it is necessary to improve quality, implement marketing campaigns and increase productivity to achieve the best price competitive position on the international market.

Keywords: beer, foreign trade, competitiveness, Republic of Serbia

¹ Др Бранислав Влаховић, редовни професор, Пољопривредни факултет, Трг Доситеја Обрадовића 8, Нови Сад, Србија, тел: +381214853500, e-mail: vlahovic@polj.uns.ac.rs

² Др Антон Пушкарић, научни сарадник, Институт за економику пољопривреде, Волгина 15, Београд, Србија, e-mail: anton.puskaric@gmail

³ Др Јан Кишгеци, редовни професор у пензији, e-mail: jan.kisgeci@gmail.com

¹ Branislav Vlahović, PhD, Full Professor, Faculty of Agriculture, University of Novi Sad, Dositeja Obradovića Sq. 8, Novi Sad, Serbia, tel: +381214853500, e-mail: vlahovic@polj.uns.ac.rs

² Anton Puškarić, PhD, Research Associate, Institute of Agricultural Economics, Volgina 15, Belgrade, Serbia, e-mail: anton.puskaric@gmail.com

³ Jan Kišgeci, PhD, Retired Professor, e-mail: jan.kisgeci@gmail.com.

1 Увод

Индустрија пива и слада у Републици Србији има традицију која датира још од оснивања прве пиваре 1722. године у Панчеву, дакле 300 година. Пиварска индустрија у Србији директно и индиректно запошљава више од 17 хиљада људи. Више од 90% сировина набавља локално са директним утицајем на српску привреду и пољопривреду. То говори да постоји добар основ за раст и даљи развој који ће довести до огромног позитивног утицаја на економију Републике Србије и још већих улагања.

Производња пива у Републици Србији износи 535 милиона литара (2021.). Према оствареној производњи налази се на 16 месту у Европи (FAO, 2021.). Потрошња пива у Републици Србији износи 62 литра по становнику, што је 20% испод европског просека.

Циљ истраживања јесте да се сагледају основне карактеристике извоза и увоза пива Републике Србије, регионална дестинација извоза увоза и кретање извозних цена. Један од циљева, такође, јесте и анализа биланса спољнотрговинске размене пива.

Наведена проблематика релативно је слабо обрађена у литератури. Исту су истраживали, поред осталих, следећи аутори: *Митић и сар.* (2013), *Костић* (2013), *Влаховић* (2015), *Јовић и сар.* (2015), *Поповић-Петровић и сар.* (2018), *Влаховић* (2021) и др.

2 Материјал и метод рада

Извори података преузети су из статистичке базе података Републичког завода за статистику и Међународног трговинског центра ИТС (*International Trade Centar*) за временски период од 2017. до 2021. године. У раду су коришћене стандардне статистичко-математичке методе. Интензитет кретања промена квантификован је израчунавањем стопа промена применом функција са најприлагођенијим линијама тренда оригиналним подацима. Одређене појаве приказане су у виду табела и графикана.

3 Резултати истраживања

3.1 Извоз пива из Републике Србије

Извоз пива из Републике Србије у истраживаном временском периоду (2017-2021) просечно је износио 141,2 милиона литара и имао је тенденцију незнатног пораста по стопи од 1,70% годишње (табела 1).

У односу на домаћу производњу у извоз долази 26,3% (2021). Извоз је резултат, поред осталог, нивоа и обима домаће производње, кретања тражње на међународном тржишту као и висине извозних цена.

Према Влаховићу (2015) извоз пива у периоду 2013-2015 износио је 117 хиљада литара, значи да се у истраживаном периоду (2017-2021) у односу на наведени период извоз повећао за 20%.

У структури светског извоза пива Република Србија учествује са 0,9% и налази се на 17. месту, док је учешће у европском извозу нешто значајније и износи 1,47% (2021.). Република Србија је највећи извозник пива у региону ЦЕФТА групације. Остале земље потписнице споразума изузетно су далеко од овог резултата и вредност њиховог извоза пива је и неколико пута мања (Поповић-Петровић и сар., 2018).

Табела 1. Извоз пива из Републике Србије (2017-2021), 000 лит.
Table 1. Export of beer from the Republic of Serbia (2017-2021) 000 lit

Земља	Просечна вредност (000 лит)	Структура укупно= 100%	Стопа промене (%)	Извозна цена (\$/лит)
Босна и Херцеговина	73.612	52,1	4,98	0,35
Бугарска	19.954	14,1	-25,99	0,38
Црна Гора	14.072	10,0	8,40	0,50
Хрватска	14.069	10,0	18,46	0,43
Мађарска	13.025	9,2	3,43	0,37
Остале земље	6.470	5,5	-	-
Укупно	141.202	100,0	1,70	0,40

Извор: обрачун аутора на бази <https://data.stat.gov.rs>

Вредносно исказано просечан извоз пива из Републике Србије износио је 55,8 милиона УС долара и имао је тенденцију интензивнијег пораста у односу на количински извоз (годишња стопа промене 8,39%). Ово је условљено порастом извозних цена. Највећа вредност извоза остварена је у последњој истраживаној години када је достигла 63,7 милиона УС долара, док је најмања вредност извоза остварена у почетној години истраживања, када је извоз износио 46,1 милион УС долара.

Просечна извозна цена пива из Републике Србије износила је 0,40 УС долара по литру, уз тенденцију умереног пораста по стопи од 3,40% годишње. Просечна светска извозна цена на значајно је вишем нивоу и износи 0,87 УС долара по литру (FAO, 2021.). Цена

пива на међународном тржишту зависи од квалитета, врсте (светло, тамно, без алкохола, са укусима и сл.), нивоа тражње, степена конкуренције, царинских баријера, захтева и преференција потрошача и др. Релативно ниска извозна цена један је од фактора који је утицао на остварене резултате извоза пива из Републике Србије.

У укупном извозу доминантно учешће имају земље ЦЕФТА групације са 89,4 милиона литара што представља 63,2% укупног извоза, следе земље Европске уније са 50,6 милиона литара (36,1%) док је учешће осталих земаља занемарљиво. Пиво из Републике Србије налази се на другом месту у увозу пива у Европску унију (иза Мексика).

Извоз у земље ЦЕФТА групације имао је тенденцију значајног пораста по просечној годишњој стопи од 5,66%. Истовремено извоз у земље Европске уније остварује изванредан пад по просечној стопи од 2,37% годишње. На остварени пад утицало је значајно смањење извоза у Бугарску. Један од разлога јесте и висока конкуренција најпознатијих светских брендова на овом тржишту.

У појединим земљама Западног Балкана постоје јаки локални брендови са изузетном репутацијом. Извоз у великим количинама постоји, углавном у суседне земље, које су у овом случају припадале истој земљи (бивша Југославија), Митић и сар. (2013).

Истражујући факторе који утичу на динамику извоза пива, Bielekova i Rokvičak (2020) наводе да на извоз пива позитивно утичу бруто домаћи производ земаља увозница и културне сличности. Трговина између земаља које деле заједничке границе, исти језик или колонијалне везе показала се као веома јака и позитивна одредница. Исти аутори наводе и да је извоз пива негативно погођен растојањем између трговачких земаља, што потврђује релевантност транспортних трошкова у трговини пивом.

У извозу доминирају три највеће домаће индустрије пива које се налазе се у саставу мултинационалних корпорација:

- Апатинска пивара – члан једне од највећих глобалних пиварских компанија, Molson Coors Brewing Company. Најпознатији домаћи брендови су: „Јелен“, „Апатинско“, „Никшићко“, интернационални брендови су „Bavaria“, „Lowenbrau“, „Stella Artois“, „Beck’s“ и др. (<http://www.apatinskapivara.rs/>)

- Carlsberg Srbija – са седиштем у Челареву, члан Carlsberg групе, треће по величини индустрије пива у свету. Најпознатији домаћи брендови су: „Лав“, „Лав премиум“, „Holsten“, „Зрењанинско“ и „Мерак“, док су интернационални брендови: „Tuborg“ и „Carlsberg“ (<https://carlsbergsrbija.rs/>)
- Heineken Srbija d.o.o. - у свом саставу налазе се пиваре у Зајечару и Новом Саду. Најпознатији домаћи брендови су: „Зајечарско“ и „Зајечарско екстра“, док су интернационални брендови: „Heineken“, „Amstel“, „Birra Moretti“ и сл. (<http://www.heinekensrbija.rs/>)

У извозу присутни су домаћи али и интернационални брендови напред наведених индустрија пива. Рацио концентрације (*CRп индекс*) има вредност преко 90 (2021) што указује на висок ниво концентрације понуде, те је самим тим и извоз технички лакше реализовати.

Извоз пива из Републике Србије у истраживаном временском периоду усмерен је у 33 земље света. Најзначајнији извоз реализује се у Босну и Херцеговину, Бугарску, Црну Гору, Хрватску и Мађарску. Наведене земље апсорбовале су највећи део, односно 94,5% укупног извоза пива.

Извоз пива у Босну и Херцеговину – поменута земља представља најзначајније извозно тржиште на које се просечно годишње реализује 73,6 милиона литара пива, што чини нешто преко половине (52,1%) укупног извоза пива из Републике Србије (*табела 1*). У истраживаном временском периоду извоз у ову земљу има незнатни пораст по стопи од 0,35% годишње. Робне марке пива из Републике Србије имају на овом тржишту веома добар имиџ и значајно нижу цену у односу на робне марке из Хрватске и Словеније. Према резултатима истраживања Јовића, Остојића и Босанчића (2015), потрошачи у Босни и Херцеговини пива из Србије често идентификују као домаћа, тј. као и пива са простора БиХ. БиХ представља специфично тржиште на којем се појављују два јака бренда („Јелен“ и „Ожујско“). На овом тржишту присутни су и остали инострани брендови: „Staropramen“, „Nikšičko“, „Stella Artois“, „Beck's“ и др., као и јаки домаћи брендови: „Сарајевско“, „Тузланско“, „Нектар“ и „Пилснер“ (Вујичић, 2014).

Посматрано вредносно извоз је просечно износио 26,1 милион УС долара, са тенденцијом израженијег раста од количинског извоза (стопа 12,9%). Извозна цена на тржишту Босне и Херцеговине била је на просечном нивоу од 0,35 \$/лит. Она је уједно најмања у односу на извозну цену у остале највеће увознике.

Босна и Херцеговина просечно увози 152 милиона литара пива. Највећи увоз реализује се из Републике Србије (56,7%), следе Хрватска (14,4%), Црна Гора (11,8%) и Мађарска (8,7%). Из помених земаља апсорбовано је 92% укупног увоза пива. Евидентно је да у увозу пива у Босну и Херцеговину Република Србија доминира са скоро половином укупних количина (ИТС, 2021.).

Извоз пива у Бугарску - на ово тржиште просечно се реализовало 19,9 милиона литара, што чини 14,1% укупног извоза пива из Републике Србије. Вредност извоза износила је просечно 7,6 милиона УС долара. Извоз карактерише значајан пад по годишњој стопи од 25,9% годишње. Извозна цена незнатно је већа од исте у Босну и Херцеговину, просечно је износила 0,38 \$/лит.

Бугарска просечно увози 69 милиона литара пива са тенденцијом значајног пораста по просечној годишњој стопи од 11,4%. Највећи увоз реализује се из Грчке (45,1%), следе Република Србија (11,9%), Немачка (8,9%), Италија (6,8%) и Пољска (6,3%). Из помених земаља апсорбовано је више од три четвртине (79%) укупног увоза пива (ИТС, 2022.). У увозу пива у Бугарску Република Србија налази се на високом другом месту. Међу највећим увозницима једино се Република Србија не налази у оквиру Европске уније.

Извоз пива у Црну Гору - просечно је износио 14,1 милион литара и скоро је идентичан са извезеним количкима у Хрватску. Остварени извоз чини 10% укупног извоза пива из Републике Србије и сврстава Црну Гору на треће место у извозу пива из Републике Србије. У истраживаном временском периоду извоз је имао тенденцију релативно значајног пораста по просечној годишњој стопи од 8,40%. Исказано вредносно извоз је просечно износио 7,1 милион УС долара, извозна цена просечно је износила 0,50 УС долара по литру и већа је од исте која се постиже у остале највеће земље увознице (*графикон 1*).

Република Црна Гора просечно увози 17,5 милиона литара пива, и остварује тренд умереног пораста по просечној стопи од 2,98% годишње. Највећи увоз реализује се из Републике Србије (82,9%), следе Словенија (2,8%), Чешка Република (2,7%), Холандија (2,3%) и Немачка (1,6%). Из ових земаља апсорбовано је 92% укупног увоза пива (ИТС, 2022.). Евидентно је да у увозу пива у Црну Гору Република Србија има доминантну позицију.

Занимљива је чињеница да су пивара Требјеса из Црне Горе и Апатинска пивара из Србије део исте међународне пиварске компаније Molson Coors. Па се тако бренд „Никшићко“ производи у Србији исто као и бренд Јелен у Црној Гори. Пиво у Србији производи се по лиценци и истој рецептури по којој и оригинално Никшићко и под строгом је контролом Требјесе. Један од разлога за ово је смањење логистичких трошкова транспорта, што у значајној мери утиче на цену пива. Произведено пиво не губи ни на укусу, ни на квалитету, имајући у виду да се користи оригинална рецептура и одабрани састојци за производњу те врсте пива. На иден-тичан начин, Никшићко пиво производи се и у Загребачкој пивари, која је члан исте групације (<https://www.antenam.net/>).

Извоз пива у Хрватску - просечно је износио 14,1 милиона литара и по овом параметру налази се на четвртом месту у извозу из Републике Србије. Хрватска је апсорбовала 10% просечног извоза пива из Републике Србије. У истраживаном временском периоду извоз је био релативно стабилан са тенденцијом значајног пораста, по стопи од 18,46% годишње. То је уједно и најинтензивнији пораст у односу на остале највеће увознике пива (табела 1). Вредност извоза на ово тржиште просечно је износила 6,1 милиона долара. Извозна цена на нивоу је од 0,43 УС долара по литру. Основни разлози значајног извоза у Хрватску леже у томе да је цена пива из Србије знатно нижа у односу на водеће хрватске брендове: „Ожујско“, „Карловачко“, „Пан“, „Осијечко“ и др.

Хрватска увози просечно 102 милиона литара пива и остварује тенденцију значајног пораста по просечној годишњој стопи од 8,13%. Највећи увоз реализује се из Словеније, скоро трећину укупних количина (31,7%), следе Република Србија (17,5%), Мађарска (15,1%), Немачка (12,1%) и Аустрија (4,8%). Из поменутих земаља апсорбовано је 81% укупног увоза пива (ИТС, 2022.). У увозу пива Република Србија налази се на другом месту и једина је земља међу наведеним која се не налази у оквиру Европске уније.

Извоз пива у Мађарску - просечно је износио 13 милиона литара. Мађарска је апсорбовала 9,2% просечног извоза пива из Републике Србије. У истраживаном временском периоду извоз је био релативно стабилан са тенденцијом умереног пораста, по стопи од 3,43% годишње. Вредност извоза просечно је износила 4,8 милиона УС долара. Извозна цена просечно је износила 0,37 УС долара по литру и мања је од просечне извозне цене. Близина

тржишта и релативно ниске цене утицали су на значајан извоз пива из Србије на ово тржиште.

Мађарска просечно увози 165 милиона литара пива, са тенденцијом значајног пораста по просечној стопи од 14,55% годишње. Највећи увоз реализује се из Пољске, више од трећине (44,3%), следе Чешка Република (19,9%), Немачка (8,1%), Република Србија (6,6%) и Румунија (4,2%). Из поменутих земаља апсорбовано је 83% укупног увоза пива (ИТС, 2022.). У увозу пива у Мађарску Републику Србија налази се на четвртом месту и једина је земља ван Европске уније.

Перспектива извоза пива из Републике Србије релативно је скромна, с обзиром на велику конкуренцију квалитетног пива на међународном тржишту. Евентуално потенцијална тржишта представљају Босна и Херцеговина (Република Српска), нешто мање Црна Гора, Хрватска, Северна Македонија, Мађарска, Украјина, Руска Федерација и сл. У циљу повећања извоза пива, неопходно је повећање конкурентности, унапређење квалитета и асортимана пива, спроводити промотивне активности у циљу стварања бољег имиџа пива из Србије на инодомицилним тржиштима. Конкурентност не треба градити на ниским ценама већ на квалитету пива.

Влаховић (2021) наводи да на бази израчунатих вредности изражене компаративне предности (*Revealed Comparative Advantage – RCA*) који имају позитивну вредност пиво из Републике Србије има компаративне предности у извозу. Међутим, израчуната стопа промене показује негативан тренд што указује на смањење изражене компаративне предности. На ово утиче велика конкуренција и добра позиција интернационалних робних брендова на међународном тржишту.

Величина домаћег тржишта негативно утиче на компаративне предности, што указује да се велики произвођачи више фокусирају на домаће тржиште уместо на извоз. Ово је у складу са чињеницом да велики произвођачи пива (нпр. Кина и Сједињене Државе) играју мање улоге у међународној трговини (Togok et al., 2020).

3.2 Увоз пива у Републику Србију

Увоз пива у Републику Србију у истраживаном временском периоду (2017-2021.) просечно је износио 35,4 милиона литара и имао је тенденцију интензивног пораста по стопи од 6,52% годишње (табела 2). Увоз пива знатно је израженијег интензитета у односу на

извоз. На тржишту Републике Србије присутно је више од 150 робних марки из увоза (<https://www.beerstyle.rs/>).

Табела 2. Увоз пива у Републику Србију (2017-2021), 000 лит.

Table 2. Import of beer in the Republic of Serbia (2017-2021) 000 lit.

Земља	Просечна вредност (000 лит.)	Структура укупно= 100%	Стопа промене (%)	Увозна цена (\$/лит)
Словенија	12.058	34,0	26,50	0,58
Пољска	5.139	14,5	38,96	0,49
Немачка	3.037	8,6	30,41	0,77
Чешка Република	2.967	8,4	33,41	0,58
Босна и Херцеговина	1.935	5,5	54,23	0,47
Остале земље	10.296	29,0	-	-
Укупно	35.432	100,0	6,52	0,56

Извор: обрачун аутора на бази <https://data.stat.gov.rs>

У структури светског увоза пива Република Србија учествује са 0,13% и налази се на 52. месту, док је учешће у европском увозу нешто значајније и износи 0,71% (2021). Евидентно је да Република Србија представља релативно малог увозника пива у глобалним размерама.

Вредносно анализирано просечан увоз пива износио је 20 милиона УС долара и имао је тенденцију интензивнијег пораста у односу на количински увоз (стопа промене 18,61%). Највећа вредност увоза остварена је у последњој истраживаној години када је достигла 27,6 милиона УС долара, док је најмања вредност увоза остварена у почетној години истраживања, када је увоз износио 13,9 милиона УС долара.

У укупном увозу доминантно учешће имају земље Европске уније са 32,6 милиона литара што представља 92,1%, следе земље ЦЕФТА групације са 2,3 милиона литара (6,5%) док је учешће осталих земаља значајно мање (1,4%). Увоз из земаља Европске уније има тенденцију пораста по просечној годишњој стопи од 6,9%. Истовремено увоз из земаља ЦЕФТА групације знатно је интензивнији (стопа 60,6%) годишње.

Увоз пива у истраживаном временском периоду реализован је из 36 земаља света. Најзначајнији увоз реализује се из Словеније, Пољске, Немачке, Чешке Републике и Босне и Херцеговине. У структури укупног увоза пива Републике Србије наведене земље учествују са више од две трећине (71%).

Увоз пива из Словеније – просечно је износио 12,1 милиона литара, што чини нешто преко трећине (34%) укупног увоза пива у Републику Србију (табела 2). У истраживаном временском периоду увоз је имао изузетно значајан пораст по стопи од 26,50% годишње.

Посматрано вредносно увоз је просечно износио 9,7 милиона УС долара, са тенденцијом израженијег пораста од количинског увоза (стопа 49,52%). Увозна цена износила је 0,58 УС долара по литру и нешто је већа у односу на просечну увозну цену. Обе словеначке пиваре (*Лашко* и *Унион*) налазе се у власништву компаније *Heineken* које су задржале водеће домаће брендове. Промотивне активности и квалитет пива представљају значајне факторе који су утицали на тражњу пива међу потрошачима у Републици Србији.

Словенија просечно извози 84 милиона литара пива. Највећи извоз реализује у Хрватску (34,2%), следе Република Србија (25,0%) и Италија (19,4%). У извозу пива из Словеније Република Србија налази се на другом месту (ИТС, 2022.). У истраживаном временском периоду Република Србија са поменутом земљом остварује негативан биланс спољнотрговинске размене пива у количини од 11,6 милиона литара.

Увоз пива из Пољске – износио је просечно 5,1 милион литара, што представља 14,5% укупног увоза пива у Републику Србију. У истраживаном временском периоду увоз је имао изузетно значајан пораст по стопи од 26,50% годишње. Посматрано вредносно увоз је просечно износио 2,5 милиона УС долара. Увозна цена износила је 0,49 УС долара по литру и нешто је мања у односу на просечну увозну цену. На тржишту највише је присутна робна марка *Argus* пиваре *Browar Jedrzejow*. Поред ње увозе се и следеће робне марке: „*Brauer*“, „*Aro Piwo Jasne*“, „*Edelmeister*“, „*Berties*“, „*Dock*“ и др.

Пољска просечно извози 382 милиона литара пива. Највећи извоз реализује у Холандију (13,8%), следе Мађарска (11,8%) и Немачка (11,6%). У извозу Република Србија налази се на 20. месту са учешћем од 1,2% (ИТС, 2022.). У истраживаном временском периоду Република Србија остварује негативан биланс спољнотрговинске размене пива у количини од 5,1 милиона литара.

Увоз пива из Немачке – просечан увоз износио је 3,0 милиона литара, што представља 8,6% укупног увоза пива у Републику Србију. У истраживаном временском периоду увоз је имао изузетно значајан пораст по стопи од 30,41% годишње.

Посматрано вредносно увоз је просечно износио 2,3 милиона УС долара. Увозна цена износила је 0,77 УС долара по литру и највећа је у односу на остале земље. Један од разлога значајног увоза јесте и ширење немачког трговинског ланца Lidl у ком велики део асортимана чини пиво из Пољске и Немачке. Најпознатији немачки увозни брендови су: „Erdinger“, „Beck's“, „Löwenbräu“, „Paulaner Hefe Weissbier“, „Krombacher Weizen“, „Flensburger Pilsener“, „Oettinger Hefeweissbier“, „Leikeim Lager“, „Kulmbacher Edelherb“ „Premium Pils“ и др.

Немачка представља четвртог светског извозника пива, постоји више од пет хиљада различитих врста пива што је чини јединственом у свету. Највећи број пивара налази се у Баварској, а цела Немачка има преко 1,3 хиљаде пивара у којима се пиво производи по стриктном закону о чистоћи пива, старим више од 500 година. Просечно извози 1,6 милијарди литара пива. Највећи извоз реализује у Италију (19,6%), следе Русија (12,6%) и Кина (10,1%). У извозу пива Република Србија налази се на 45. месту са учешћем од 0,21% (ИТС, 2022.). У истраживаном временском периоду Република Србија остварује негативан биланс спољнотрговинске размене пива у количини од 2,9 милиона литара.

Увоз пива из Чешке Републике – просечан увоз износио је 2,9 милиона литара, што представља 8,4% укупног увоза пива у Републику Србију. Увоз је незнатно мањи у односу на Немачку. У истраживаном временском периоду увоз је имао изузетно значајан пораст по стопи од 33,41% годишње.

Посматрано вредносно увоз је просечно износио 1,7 милиона УС долара. Увозна цена износила је 0,58 УС долара по литру и већа је у односу на просечну увозну цену. Најпознатији увозни чешки брендови су: „Pilsner Urquell“, „Budweiser Budvar“, „Gambrinus“, „Krušovice“ и „Kozel“ представљају типична пива чувене чешке школе.

Чешка Република представља петог светског извозника пива. Просечно извози 526 милиона литара пива. Највећи извоз реализује у Словачку (21,3%), следе Немачка (20,6%) и Русија (9,4%). У извозу пива Република Србија налази се на 17. месту са учешћем 0,9% (ИТС, 2022.). У истраживаном временском периоду Република Србија остварује негативан биланс спољнотрговинске размене пива у количини од 2,9 милиона литара.

Увоз пива из Босне и Херцеговине – просечан увоз износио је 1,9 милиона литара, што представља 5,5% укупног увоза пива у Републику Србију. У истраживаном временском периоду увоз је имао најинтензивнији пораст у односу на остале земље по стопи од 54,23% годишње.

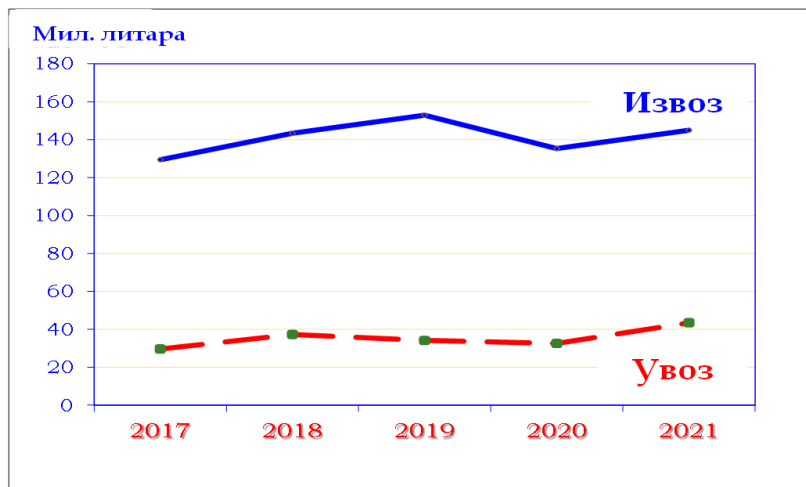
Посматрано вредносно увоз је просечно износио 904 хиљада УС долара. Увозна цена износила је 0,47 УС долара по литру и најмања је у односу на остале анализиране земље. Увозна цена већа је од извозне за 34%. У увозу доминирају брендови Бањалучке пиваре („Нектар“, „Бањалучко“ и др.).

Босна и Херцеговина просечно извози 3,9 милиона литара пива. Највећи извоз реализује у Републику Србију (74,3%), следе Хрватска (16,7%) и Италија (4,5%). Евидентно је да у извозу пива из Босне и Херцеговине Република Србија доминира (ИТС, 2022.). У истраживаном временском периоду Република Србија остварује значајан позитиван биланс спољнотрговинске размене пива у количини од 71,7 милиона литара.

3.3 Биланс спољнотрговинске размене

У истраживаном временском периоду Република Србија остварила је позитиван биланс спољнотрговинске размене пива у просечној количини од 105,6 милиона литара. Позитиван биланс има тенденцију незнатног раста по просечној годишњој стопи од 0,75% годишње. У почетној години позитиван биланс износио је 99 милиона литара да би се у последњој истраживаној години повећао на 102 милиона литара (*графикон 1*).

Анализирајући извоз и увоз пива Србије и других земаља, пре свега, оних из окружења, може се извести закључак да Србија има релативно повољан положај у овој делатности. Наиме, она се као извозник пива налази међу првих 25 земаља, док се по количини увоза налази или у средини или у доњем делу анализираних земаља. Овакав закључак додатно је појачан чињеницом да у односу на земље из окружења Србија има најповољнији положај што се тиче извоза и увоза пива. Србија је убедљиво највећи извозник, а најмањи увозник пива у региону. Оно што је генерално карактеристично за тржиште пива је да је оно релативно затворено и да се национална тржишта претежно ослањају на домаће произвођаче (Костић, 2013).

СПОЉНОТРГОВИНСКА
РАЗМЕНА ПИВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ –
СТАЊЕ И
ПЕРСПЕКТИВА

Графикон 1: Биланс спољнотрговинске размене пива Републике Србије (мил. лит.)

Graph 1: Balance of foreign trade exchange of beer of the Republic of Serbia (million lit.)

Закључак 4

Извоз пива из Републике Србије просечно је износио 141,2 милиона литара и имао је тенденцију умереног пораста по стопи од 1,7% годишње. Просечна вредност извоза износила је 55,8 милиона УС долара.

У структури укупног извоза доминантно учешће имају земље ЦЕФТА групације (63,2%), следе земље Европске уније (36,1%). Извоз у земље ЦЕФТА групације има тенденцију пораста по просечној годишњој стопи од 5,66%. Истовремено извоз у земље Европске уније остварује изванредан пад по просечној стопи од 2,37% годишње.

Најзначајније извозно тржиште јесте Босна и Херцеговина на ком се просечно годишње реализовало 73,6 милиона литара односно више од половине (52,1%) укупног извоза. Значајан извоз реализује се у Црну Гору, Хрватску, Мађарску и Бугарску. Поменуте земље апсорбовале су више од 94% укупног извоза.

Просечан увоз износио је 35,4 милиона литара и имао је знатно интензивнији пораст од извоза, по просечној годишњој стопи од 6,52%. Вредност увоза износила је 20,2 милиона УС долара.

У укупном увозу доминантно учешће имају земље Европске уније (92,1%), следе земље ЦЕФТА групације (6,5%) док је учешће осталих земаља значајно мање (1,4%). Увоз из земаља Европске уније има тенденцију пораста по просечној годишњој стопи од 6,9%. Истовремено увоз из земаља ЦЕФТА групације знатно је интензивнији (стопа 60,6%) годишње.

Највећи увоз реализује се из Словеније, просечно 12 милиона литара што чини трећину укупног увоза, а следи из Пољске, Босне и Херцеговине, Немачке и Чешке Републике. Поменуте земље дају више од 70% укупног увоза.

Увозна цена пива већа је од извозне. Република Србија остварује позитиван биланс спољнотрговинске размене, просечно 105,6 милиона литара. Позитиван биланс остварује тенденцију незнатног пораста по просечној годишњој стопи од 0,75% годишње.

На међународном тржишту пива постоји значајна конкуренција познатих светских брендова. Потребно је перманентно радити на повећању квалитета пива, проширењу асортимана и визуелног идентитета етикете и паковања и примени одговарајућих промотивних активности у циљу постизања бољег имиџа и конкурентности Републике Србије на међународном тржишту пива.

5 Литература

1. Bieleková, E. and Pokrivčák, J. (2020): Determinants of International Beer Export, AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics, Vol. 12, No. 2, pp. 17-27.
2. Влаховић Б. (2021): Извоз пива из Републике Србије – стање и перспектива, *Агроекономика* број 92, Пољопривредни факултет, Нови Сад, стр. 20.
3. Влаховић, Б. (2015.): Тржиште агроиндустријских производа – специјални део, Пољопривредни факултет, Нови Сад.
4. Вујичић, С. (2014): Анализа тржишта пива у БиХ, *Пословне студије*, вол. 11-12, стр. 410.
5. Јовић, Ђ., Остојић, А., Босанчић, Б. (2015.): Ставови потрошача о конзумацији пива на подручју града Бања Лука, *Агроекономика* бр. 66., Пољопривредни факултет, Нови Сад. Стр.152.
6. Török, Á., Szerletics, Á., Jantayik, L. (2020): Factors Influencing Competitiveness in the Global Beer Trade, *Sustainability*. 2020, 12(15).
7. Костић, М. (2013): Тржишна моћ корпорација и конкуренција у грани, дисертација, Универзитет у Крагујевцу, економски факултет Крагујевац стр. 299.
8. Mitić, S., Paunović, С. Ђ., Pavlović, А., Тошић, S.B., Stojković, M.B., Mitić, M. (2013): Phenolic Profiles and Total Antioxidant Capacity of Marketed Beers in Serbia, *Int. J. Food Prop.*, 17, 908-922.
9. Popović, Petrović, I., Bjelić, P., Brkić, S. (2018): Trade Facilitation in Cefta 2006 Regional Integration: Case of Beverages Sector Trade, *Proceedings of the Faculty of Economics in East Sarajevo*, Issue 16, pp. 47-62.

10. <http://www.intracen.org/> (приступљено децембар 2022.).
11. <http://www.apatinskapivara.rs/sr-latn-rs/brendovi> (приступљено децембар, 2022).
12. <https://carlsbergsrbija.rs/brendovi> (приступљено децембар, 2022).
13. <http://www.heinekensrbija.rs/> (приступљено децембар, 2022).
14. <https://www.beerstyle.rs/predstavljamo/3967-vodeci-uvoznici-piva-u-srbiji-ko-je-ko-na-srpskom-trzistu/> (приступљено децембар 2022.).
15. <https://www.fao.org/faostat/en/#data> (приступљено, децембар 2022.).
16. <https://www.antenam.net/drustvo/145390-niksicko-pivo-product-of-serbia> (приступљено децембар 2022.)

Primljen/Received: 11.11.2022.

Prihvaćen/Accepted: 25.11.2022.

СПОЉНОТРГОВИНСКА
РАЗМЕНА ПИВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ –
СТАЊЕ И
ПЕРСПЕКТИВА